

ОДНОС СТРАТЕГИЈЕ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ И СТРАТЕГИЈЕ УСПОСТАВЉАЊА НАЦИОНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Дејан Р. Ђорђевић и Славиша Ж. Татомировић
Војска Србије, Војногеографски институт
Зоран М. Мачак
Министарство одбране Републике Србије,
Управа за стратегијско планирање

Однос и међузависност две или више стратегија у некој држави мора се посматрати у оквиру полистратегијског система државе. Све донете стратегије у оквиру одређене државе могу се посматрати кроз њихов однос према „општој”, „генералној”, „националној” стратегији или „стратегији државе”. Свака од државних стратегија има своје место, улогу, основна опредељења, начела, принципе и прокламоване циљеве значајне за дугорочно управљање државом ради развоја и заштите националних и државних интереса и вредности. У раду се разматра однос „Стратегије Националне безбедности Републике Србије” и „Стратегије успостављања Националне инфраструктуре геопросторних података у Републици Србији”. Тај однос се разматра, како са аспекта њиховог међусобног односа, тако и са аспекта њиховог односа према националним стратешким опредељењима уграђеним у стратешка документа или, у крајњем, према „националној” стратегији Републике Србије.

Кључне речи: *стратегија, национална безбедност, национална инфраструктура геопросторних података*

Увод

Стратегија националне безбедности, чији се однос према Стратегији успостављања националне инфраструктуре геопросторних података у Републици Србији анализира у овом раду, донета је на основу члана 99, став 1, тачка 7. Устава Републике Србије и члана 9, став 2, тачка 2) Закона о одбрани („Службени гласник РС”, број 116/07). Усвојена је у Народној скупштини Р. Србије на седници одржаној 26. октобра 2009. године. Међутим, у Уставу РС, као највишем правном акту, помиње се само једна стратегија која се доноси на највишем нивоу, а то је Страте-

гија одбране и то у делу у којем су дефинисане надлежности Народне скупштине Р. Србије, тако да се међу 12 таксативно наведених надлежности, у члану 99, став 1, тачка 9, прописује „Народна скупштина усваја: 9) Стратегију одбране”. На основу тога, с обзиром на то да се друге стратегије не помињу у Уставу РС, може се закључити да је Стратегија одбране на самом врху хијерархијског устројства поли-стратегијског система, али није тако. Доношењем Закона о одбрани у децембру 2007. године, а касније и доношењем стратегијско-доктринарних докумената који су произишли из овог, а и других закона у значајној мери одређено је место и улога Стратегије националне безбедности, која је у сваком случају, у односу на Стратегију одбране, на непосредно вишем хијерархијском рангу. С тим у вези, Законом о одбрани („Службени гласник РС”, број 116/07, 88/2009, 104/2009) дефинисано је да је „Стратегија националне безбедности Републике Србије највиши стратешки документ чијом реализацијом се штите национални интереси Републике Србије од изазова, ризика и претњи безбедности у различитим областима друштвеног живота”.

Остваривање циљева националне безбедности и заштита националних интереса Републике Србије од изазова, ризика и безбедносних претњи у различитим областима друштвеног живота незамисливи су без детаљног познавања и поседовања ажурних података о појавама и процесима у националном геопростору. Европско искуство јесте да се ажурни подаци о појавама и процесима у геопростору интегришу у европску и националне инфраструктуре геопросторних података, које по својој природи представљају инфраструктуре дигиталних геопросторних података.

Стратешко опредељење Републике Србије је улазак у Европску унију, а њене институције донеле су низ одлука, резолуција и директива које чланице треба да испуне у формирању инфраструктуре геопросторних података. Најважнија је INSPIRE¹ директива Европског парламента из 2007. године. У Републици Србији је већ 2008. године препознат значај те директиве и, с обзиром на стратешко опредељење државе за пуноправно чланство у ЕУ, почело се са њеном транспозицијом. Законом о државном премеру и катастроу („Службени гласник РС” бр. 72/2009) ова директива је транспонована у наше законодавство и створене су законске основе за изградњу Националне инфраструктуре геопросторних података (НИГП). Након тога, током 2010. године, формиран је Савет НИГП, те припремљена и усвојена Стратегија за успостављање Националне инфраструктуре просторних података у Републици Србији за период од 2010. до 2012. године. Без обзира на временско ограничење, ова стратегија се још увек спроводи. Поред законског оквира, у Закону о државном премеру и катастроу ова стратегија представља водилу на успостављању НИГП. У изради је и нацрт нове Стратегије за успостављање НИГП у Републици Србији за наредни период.

Стратегија државе Републике Србије

У *Организационо-пословном лексикону* (С. Куклоча, 1986), наведена су три значења термина „стратегија”: „1) скуп поступака за војне покрете великих ратних јединица од којих зависи успех у војном походу, и ратних метода чији је циљ добијање рата;

¹ INSPIRE – Infrastructure for Spatial Information in Europe (Инфраструктура за просторне информације у Европи).

2) методика (у ширем плану) активности појединаца или групе која треба да обезбеди што рационалније остваривање постављених циљева; 3) скуп правила, принципа и закона, који се користе у доношењу дугорочних управљачких акција у функцији система на који се односи”.² Може се рећи да државне стратегије које су донете у Р. Србији терминолошки имају значење термина 2) или 3), без јасног разграничења између њих.

На званичном сајту Владе Републике Србије може се пронаћи преко 100 државних стратегија које, наравно, нису истог нивоа или ранга. Поређане су тако да се не може утврдити никакав однос између њих. Нису груписане по било којем критеријуму, не постоји никакав ранг по важности или хијерархији, па чак ни по томе да ли је стратегија усвојена у Скупштини или их је донела Влада. Међутим, на сајту Генералног секретаријата Владе Републике Србије стратешки документи Републике Србије који су усвојени у периоду од 2001. до 2012. године груписани су по следећим областима:

1. Привреда и финансије;
2. Инфраструктура (информационе и комуникационе технологије, енергетика, саобраћај);
3. Пољопривреда, шумарство, животна средина;
4. Запошљавање, социјална питања и здравље;
5. Просвета и наука, омладина и спорт;
6. Јавна управа, судство, људска права;
7. Одбрана и спољна политика.

Поред тога што су груписане по наведеним областима није дефинисан међусобан однос тих стратегија, тако да је у области одбрана и спољна политика Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама наведена на првом месту, а Стратегија одбране на претпоследњем месту, док је Стратегија националне безбедности на последњем месту од 15 (петнаест) стратешких докумената.

Први, вероватно и најтежи проблем стратегије државе јесте одређење полистратегијског система и места посебних стратегија у одређивању највишег добра нације. Тај проблем је и теоријски и практични, *par excellence* (у правом смислу).³ Суштина полистратегијског система садржана је у ставу по којем „једна стратегија била би општа или стратегија државе, а ‘специјализоване’ стратегије биле би посебне и појединачне државне стратегије”.⁴ У Србији не постоји једна општа стратегија државе, која се налази на хијерархијском врху полистратегијског система, која би била, у исто време, нека полазна основа за израду осталих државних стратегија. Без обзира на то, „стратегија државе не мора бити експлицитно исказана у форми одговарајућег званичног документа, али она треба да буде препознатљива, да постоји у духу народа, посебно у кључним историјским моментима, када се народ и држава налазе пред судбинским изазовима опстанка и развоја”,⁵ али исто тако она треба да обезбеди да се кључни проблеми опстанка и развоја не решавају када они настану.

² Ковач М.: *Теоријски и методолошки аспекти израде и примене стратегије националне безбедности*, Војно дело, Београд, 2007, стр. 32.

³ Вишњић Д.: *Стратегија државе као судбина нације*, Институт ратне вештине, Београд, 2005, стр. 342.

⁴ Ковач М., Стојковић Д.: *Стратегијско планирање одбране*, ВИЗ, Београд, 2009, стр. 187.

⁵ Исто, стр. 202.

Стратегија државе се операционализује и формулише кроз:

- националне (државне) интересе;
- националне (државне) циљеве и
- посебне и појединачне стратегије државе.

На тој програмској основи, преко политика државе дефинишу се обавезе државних органа, институција и система кроз државне доктрине и нормативно-правну регулативу.⁶

С обзиром на то да Република Србија нема стратегију државе важно је да се на националном нивоу препознају витални национални интереси и вредности и да се на основу њих дефинишу национални циљеве и политике за реализацију посебних и појединачних државних стратегија. Председник Републике, Народна скупштина и Влада Републике Србије су органи и највише државне институције који дефинишу националне интересе, политике и програмска опредељења. С обзиром на то да Србија нема усвојену стратегију државе у форми званичног документа, кроз програмска опредељења Владе Србије, као највишем извршном органу власти, може се видети да ли држава има препознатљиву државну стратегију. Анализирајући експозе председника Влада Србије од 2001. године до данас могу се уочити основна опредељења и политике које се спроводе у смислу достизања основних националних циљева. У експозеима су представљени програм и приоритети Владе. У појединим експозеима тадашњих мандатара анализирана су постојећа стања са изазовима, ризицима и претњама који стоје пред државом. На основу анализе свих експозеа председника Влада Србије у том периоду могу се извести заједничка стратешка опредељења ових влада, бар на почетку њихових мандата, и то:

- процес прикључења Србије Европској унији;
- борба против корупције и организованог криминала;
- нема решавања питања статуса Косова и Метохије без Србије;
- запошљавање и социјална политика;
- подизање енергетске безбедности Србије;
- модернизација и реформе привреде, образовања, државне управе и локалне самоуправе, судства, здравства и др.;
- подизање стандарда грађана;
- развој саобраћајне инфраструктуре итд.

И поред уочавања континуитета политике, из ових разматрања уочава се да Републици Србији ипак недостаје једна општа стратегија или стратегија државе, која не би зависила од дневне политике. То је посебно важно с обзиром на искуства која су Србија и српски народ у целини доживели крајем прошлог миленијума. Од чињенице да ли постоји једна општа (државна) стратегија можда је и важније питање осмишљености полистратегијског система, са јасним и препознатљивим односом између целина.

Уређење полистратегијског система у једној држави мора почети од устава, као највишег правног акта једне земље, који дефинише основна питања државног и друштвеног уређења, организацију државе, основна права и слободе грађана и слично. Поред тога, устав није само правни акт једне државе, већ представља и

⁶ Исто, стр. 190.

документ који уважава реалне односе и околности у земљи и окружењу. То значи да на коначан текст устава утичу друштвени и економски односи, разне политичке околности, као и међународни односи, географски положај и друго. Према томе, устав „...поред чисто правних, садржи и правила политичког и програмског карактера. Политичка правила изражавају реалне односе у друштву, док програмска правила изражавају потребе и хтења грађана и пројектују будућност земље”.⁷ Може се рећи да то важи и за Устав Републике Србије. У њему су јасно дефинисани неки од најважнијих националних интереса и циљева. Уставотворци, свесни чињенице да се све одредбе Устава, у моменту доношења (а ни сада), не могу примењивати на Косову и Метохији, као и свесни чињенице да ће доћи до притисака и супротстављања светских моћника интересима Србије по питању суверенитета над Покрајинском Косовом и Метохијом, навели су у преамбули Устава Републике Србије својеврсни највиши национални интерес и циљ, и то „...да је Покрајина Косово и Метохија саставни део територије Србије, да има положај суштинске аутономије у оквиру суверене државе Србије и да из таквог положаја Покрајине Косово и Метохија следе уставне обавезе свих државних органа да заступају и штите државне интересе Србије на Косову и Метохији у свим унутрашњим и спољним политичким односима”.⁸ У хијерархији правних аката Устав јесте највиши општи правни акт земље, али је и полазна основа за успостављање других подсистема ради заштите националних интереса, вредности и циљева. У највишем рангу тих подсистема је (поли)стратегијски систем.

Сви друштвени системи, а нарочито стратегијски системи, имају или треба да имају хијерархијско устројство. Према Стишовићу, то су системи са више нивоа и са више циљева.⁹ То значи да полистратегијски систем не треба да има „...само два, или три нивоа, већ треба да је реч о низу нивоа, односно о систему нивоа, који имају различит ранг, значај и приоритет”.¹⁰ Најприхватљивији критеријум класификације државних стратегија је онај који се односи на основна подручја државне делатности, односно основне функције државе. Према том критеријуму, појам стратегија државе, као појам рода, може се класификовати на следеће појмове класе или врсте:

- политичку стратегију,
- економску стратегију и
- војну стратегију.¹¹

С тим у вези, Форца наводи: „Начела опште или стратегије националне безбедности, као и начела војне стратегије, општи су постулати којима се пројектује функционисање система на који се односи, са једне стране, и снаге које треба да их реализују, са друге стране”.¹²

⁷ Лилић С., Булајић С.: *Устав и права грађана*, Завод за уџбенике, Београд, 2010, стр. 16.

⁸ *Устав Републике Србије*, Службени гласник РС бр. 98, Београд, 2006.

⁹ Стишовић М.: *Савремени стратегијски системи и проблеми одбране малих земаља*, ЦВШ ВЈ, Београд, 1996, стр. 19.

¹⁰ Исто, стр. 19.

¹¹ Ковач М., Стојковић Д.: *Стратегијско планирање одбране*, ВИЗ, Београд, 2009, стр. 188.

¹² Форца Б.: *Стратегија заокрета*, Војно дело бр.6, Београд, 2002, стр. 163.

Место Стратегије националне безбедности у полистратегичком систему Републике Србије

Већ је наведено да је Закон о одбрани („Службени гласник РС”, број 116/07, 88/2009, 104/2009) дефинисао да је „Стратегија националне безбедности Републике Србије највиши стратешки документ чијом реализацијом се штите национални интереси Републике Србије од изазова, ризика и претњи безбедности у различитим областима друштвеног живота”. Постоји доста раширено мишљење да се „све државне стратегије са различитим садржајем, обимом и значајношћу утицаја рефлектују на безбедност народа и државе. Приступ који базира на становишту да су све стратегије од интереса за националну безбедност, резултира поистовећивањем стратегије државе и стратегије националне безбедности”.¹³ У Србији не постоји стратегија државе, али то не значи да су поистовећена та два појма. Овде је реч, пре свега, о томе што на државном нивоу не постоји свест, а самим тим ни политика којом би се успоставио хијерархијски полистратегички систем. То подразумева да су „...теоријски јасно разграничени садржаји тих општих категоријалних појмова, ...који се на основу кључних обележја могу сврстати у два модела:

– Први – посебно се формулише стратегија државе која укључује основне поставке и садржај свих полистратегичких система и

– Други – у стратегији државе дефинишу се само витални национални интереси и циљеви из којих се у посебним полистратегичким системима, па и стратегији националне безбедности, идентификују интереси и циљеви нижег нивоа општости”.¹⁴

С обзиром на то да су Стратегијом националне безбедности Републике Србије операционализовани и формулисани национални интереси и циљеви од општих, који садрже опште поставке са виталним националним интересима и циљевима до идентификовања појединачних, који се тичу националне безбедности, може се сматрати да је ова стратегија на хијерархијском врху полистратегичког система у Србији. Поред тога, „Стратегија националне безбедности Републике Србије је полазни документ у којем су дате основе за уређење и остваривање функције безбедности државе, кроз делатности на свим нивоима организовања друштва. Она представља полазну основу за израду Стратегије спољне политике, Стратегије економског развоја, Стратегије одбране, Стратегије унутрашње безбедности, Стратегије социјалног развоја и стратегија у другим областима друштвеног живота, као и за нормативно уређење делатности у оквиру система националне безбедности”.¹⁵ Према томе, њоме се операционализују посебне и појединачне стратегије, што је још једна потврда значаја, места и улоге Стратегије националне безбедности у полистратегичком систему Србије. Самим тим, она се налази на централном месту међу другим државним стратегијама, као што је то приказано на следећој илустрацији (слика 1).

¹³ Ковач М.: *Теоријски и методолошки аспекти израде и примене стратегије националне безбедности*, Војно дело, Београд, 2007, стр. 36.

¹⁴ Исто, стр. 35.

¹⁵ *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник РС бр. 116, Београд, 2007, стр. 38.

Слика 1 – Однос Стратегије националне безбедности Републике Србије према другим државним стратегијама

Чињеница да је законодавац Уставом предвидео да скупштина доноси Стратегију одбране, која је само једна од стратегија која се заснива на стратегији националне безбедности, говори о неразумевању односа између стратегија. То је још једна од чињеница која потврђује да полистратегијски систем у Србији није уређен, поготово није јасно хијерархијски уређен, што не значи да не постоји. На сајту Владе Србије, већ је речено, постоји преко 100 стратегија различитог значаја, општости и садржаја. Такође, на сајтовима појединих министарстава представљене су стратегије које су у надлежности тих министарстава (Министарство одбране; Министарство унутрашњих послова; Министарство правде; Министарство просвете, науке и технолошког развоја, и др.), али већина тих стратегија није повезана и не види се јасан хијерархијски ред или ранг међу њима, осим у стратегијско-доктринарним документима из надлежности министарства одбране. Стратегија одбране је, према рангу, на непосредно нижем хијерархијском нивоу од Стратегија националне безбедности. Законом о одбрани („Службени гласник РС”, број 116/07, 88/2009, 104/2009) дефинисано је да је Стратегија одбране највиши стратешки документ у области одбране, којим се дефинишу ставови о безбедносном окружењу интересима, мисијама и задацима Војске Србије, структура и функционисање система одбране.

Што се тиче хијерархије докумената националне безбедности и одбране Србије може се уочити да је највиши ниво Стратегија националне безбедности, а да је

следећи ниво Стратегија одбране. Обе стратегије усвајају се у Народној скупштини. Следећи стратегијско-доктринарни документ у хијерархији докумената националне безбедности и одбране је Доктрина Војске Србије којом се операционализују ставови из Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране. Усвајање Доктрине ВС је у надлежности председника Републике.

Место Стратегије успостављања просторних података у полистратегичком систему Републике Србије

Стратегија успостављања просторних података у Републици Србији за период 2010. до 2012. године („Службени гласник РС”, бр. 81/10) усвојена је на седници Владе РС, 28. октобра 2010. године, а донета је на основу члана 167, став 1, тачка 1) Закона о државном премеру и катастру („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 18/10).

Изградња националне инфраструктуре геопросторних података је сложен политички, правни и технички пројекат у директној вези са изградњом информационог друштва заснованог на знању и визији. Информационо друштво подразумева модернизацију државне управе и стварање е-влада која се у значајној мери ослања на просторне податке и информационо-комуникационе технологије (ИКТ). Према Стратегији развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године (јул 2010) „развој информационог друштва треба усмерити ка искоришћењу потенцијала ИКТ за повећање ефикасности рада, економски раст, већу запосленост и подизање квалитета живота свих грађана Републике Србије”.¹⁶

Ако се прихвати хијерархија у полистратегичком систему који полази од стратегије државе, као опште стратегије, преко посебних до појединачних државних стратегија, тада Стратегију НИГП треба сврстати у хијерархијском рангу стратегија на непосредно нижи ниво од Стратегије развоја информационог друштва, као што је приказано на слици 2.

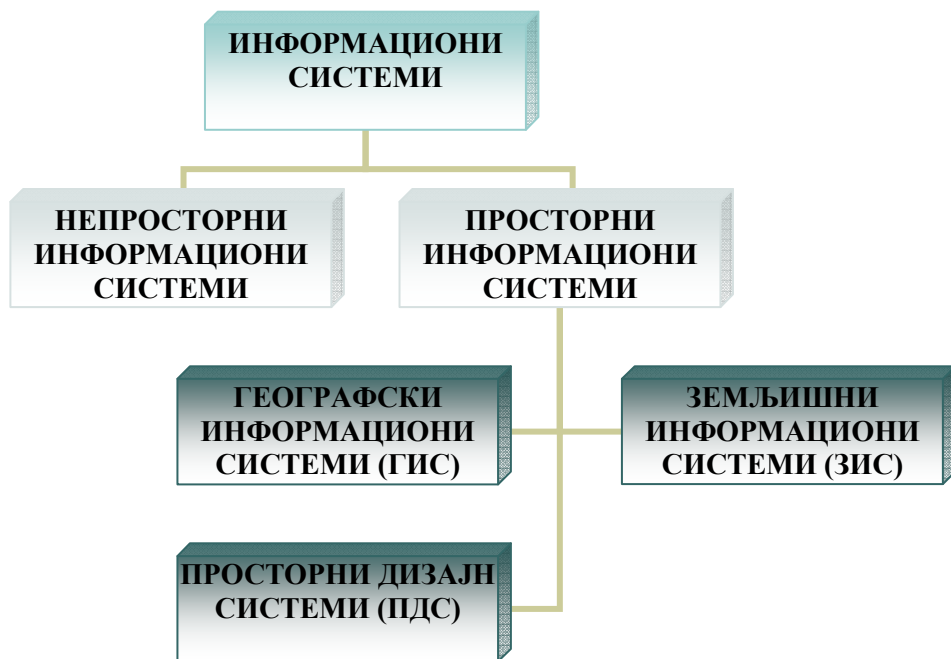
Слика 2 – Ранг Стратегије НИГП

¹⁶ Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020, Службени гласник РС бр. 51, Београд, 2010, стр. 1.

Ако полазимо од тога да се стратегија државе операционализује кроз посебне и појединачне државне стратегије и да на основу основних подручја државне делатности стратегију државе класификујемо на: 1. политичку, 2. економску и 3. војну стратегију, тада се место Стратегије информационог друштва налази на непосредно нижем рангу испод војне стратегије, што је према стварном полистратегијском систему у Србији у рангу испод Стратегије националне безбедности (и стратешких докумената националне безбедности и одбране Србије), док је место Стратегије НИГП у односу на Стратегију информационог друштва на непосредно нижем хијерархијском нивоу. То, уједно, значи да је она појединачна стратегија у полистратегијском систему у Србији.

Приказ и анализа мрежних података јесте веома важна истраживачка област, а у пракси се скоро сваки мрежни податак везује за просторне атрибуте. Просторни подаци само су једна врста података, а разне ГИС апликације често су само делови много већих информационих система, што је разлог постојања општеприхваћених стандарда за управљање подацима у информационим системима опште наме­не. Информациони системи се, начелно, могу поделити на просторне и непросторне информационе системе (слика 3).¹⁷

Слика 3 – Подела информационих система (Марковић, 1999)

¹⁷ Марковић Д., *Просторни информациони системи*, Центар за школство, обуку, научну и издавачку делатност, Београд, 1999, стр. 15.

На основу ове поделе потврђује се да је место Стратегије НИГП у односу на Стратегију информационог друштва на непосредно нижем хијерархијском нивоу.

Значај ових стратегија за војну стратегију је у томе што је развој науке и технике проузроковао све значајнију потребу за информацијама. Информацијама на првом месту као знањем о себи, противнику и знањем о технологији, техници и организацији, као и знањем о географском фактору и знањем уопште, а тек после информацијама као вестима или подацима који могу утицати на конкретне процесе или појаве ради потребе за адекватним реаговањем. До квалитетне и целисходне информације, као знања, пре свега, стиже се у миру. Није мали број аутора који информацију сматрају петим фактором оружане борбе, што она и јесте према Доктрини Војске Србије. Информатичко доба мења свет и многи сматрају да су будући ратови ратови знања.

Секретаријат Владе РС сврстао је Стратегију НИГП у област Инфраструктура (информационе и комуникационе технологије, енергетика, саобраћај), док се изворно, према INSPIRE директиви, ова тематика налази у области животне средине. Међутим, хијерархијски поредак важи само условно, јер ове стратегије су, или би требало да буду, у међусобној међузависности. То свакако произилази из, у крајњем случају, заједничких вредности, националних интереса и циљева. Сваки систем, па и полистратегијски систем, карактерише нека узајамна зависност или међузависност, јер би општа државна стратегија била незамислива без полистратегијског система.

У претходном периоду, због честих промена носилаца власти или декомпоновања Владе, није долазило до именовања чланова Савета НИГП, чиме је успорен почетни замајац на изградњи НИГП. Отежавајућа околност јесте и што је надлежност министарства за послове из области просторног планирања, као и за послове животне средине, неколико пута мењана. У исто време, у оквиру преговарачког процеса за приступање Републике Србије Европској унији (преговарачка група 27 – Животна средина) обавља се процес аналитичког прегледа законодавства (скрининг) из области INSPIRE директиве. Управо због доношења нове Стратегије НИГП, као и израде нацрта Закона о НИГП и почетка преговарачког процеса за приступање Европској унији, где је наведено да је област животна средина најлошије оцењена, може се препознати актуелност ове проблематике.

У Савету НИГП Министарство одбране (МО) има свог представника из Војногеографског института. Такође, у радним групама НИГП-а Министарство одбране има своје представнике, а председник једне од радних група (радна група за сарадњу) је из Војногеографског института. Од ових представника очекује се заступање интереса из надлежности послова одбране и националне безбедности.

С обзиром на недвосмислени виши ранг Стратегије националне безбедности у односу на Стратегију НИГП, међусобну зависност или међузависност треба посматрати у контексту значаја успостављања НИГП за националну безбедност и одбрану.

Стратегија националне безбедности представља систем комплементарних норми, из домена државних стратегија које се непосредно односе на систем безбедности и на реализовање специфичних одбрамбених функција државе у политичкој, економској, правној, технолошкој, едукативној, информационој, војној, верској и другим областима основних функција државе. Она је основа за интегрисано деловање снага безбедности у функцији остварења повољног стања безбедности државе, кроз испољавање моћи државе у функцији заштите виталних националних интереса.¹⁸

¹⁸ Ковач М., Стојковић Д.: *Стратегијско планирање одбране*, ВИЗ, Београд, 2009, стр. 241.

Познато је да оружану борбу карактерише пет фактора оружане борбе: људски ресурси, материјални ресурси, простор, време и информација. Упоредивањем географских појава, географских чинилаца и фактора оружане борбе уочава се да су у факторима оружане борбе садржани сви географски чиниоци. Дакле, фактори оружане борбе врше међусобне утицаје, а међусобним утицајима војних и географских чинилаца долазимо до геоинформације од значаја за војску.

Из претходно наведеног успостављање војног геоинформационог система примарно би имало за циљ геотопографско обезбеђење Војске Србије, уз партиципативан приступ у изградњи НИГП. Основу геоинформационог система чини интероперабилна картографска база података развијена на принципима стандарда за пренос дигиталних географских информација (**D**igital **G**eographic **I**nformation **E**xchange **S**tandard – **DIGEST**), *ISO* стандардима, спецификацијама *OGC*-а и препорукама *W3C*. Поштовање наведених принципа обезбедило би изградњу вишекорисничког геоинформационог система који би, са једне стране, задовољио потребе Војске, а са друге стране једним својим делом партиципирао у НИГП. Концепт система треба да омогући двосмерну размену дигиталних географских информација не само преко националног геопортала, него и директно са осталим чланицама Европске уније.¹⁹

Да би могли да размењујемо геопросторне податке потребно је остварити интероперабилност, како унутар Србије, тако и са партнерима и међународној заједници, а пре свега са ЕУ. Озбиљна политичка, економска или војна анализа и доношење правилних стратегијских, оперативних и тактичких одлука захтева познавање и коришћење географских информација.

Међутим, треба имати на уму да ИГП наглашава мултидисциплинарну природу геоинформационе науке и практичну потребу за уравнотеженим приступом и сарадњом свих дисциплина. Она комбинује знања инжењерске и сателитске геодезије, географије, картографије, информатике, фотограметрије, даљинске детекције, просторног планирања, статистике, права и јавне политике, као и других сродних дисциплина.

Инфраструктура геопросторних података јесте један од најперспективнијих информационалних система, имајући у виду огромне могућности и широку примену, како за широки круг корисника, тако и за доношење одлука који се тичу националне безбедности.

Закључак

Све већи интерес друштва и сваког појединца за праћењем стања у економији, заштити животне средине, безбедности, уштеди енергије итд. захтева нов приступ у коришћењу географских информација. Национална инфраструктура геопросторних података спада у групу стратегијских информационалних система који би требало да постоје у свакој држави, пре свега ради бржег и одрживог економског развоја. Поседовање валидних, ажурних и лако доступних информација о геопросторним подацима омогућава доношење исправних одлука на свим нивоима власти. Потребно је посебно нагласити да се, у складу са *INSPIRE* директивом, НИГП односи на дигиталне геоподатке и одговарајуће сервисе геоподатака за територију Републике Србије.

¹⁹ Илић А.: Прилог моделу изградње националне инфраструктуре просторних података на принципу интероперабилности, ФТН, Нови Сад, 2010, стр. 104.

Успостављање НИГП подразумева учешће великог броја субјеката, од државне управе, преко произвођача просторних података, невладиних организација, установа, предузећа, па све до индивидуалних корисника. Поред тога, сврха стратегије је промоција експлоатације и добробити за државу, привреду и јавност од геоинформација и стварање оквира за подршку националним и европским иницијативама.

У Републици Србији постоји велики број стратегија које међусобно нису у потребној мери организоване и синхронизоване, јер није успостављен полистратергијски систем који би одредио место и ранг сваке стратегије у једном таквом систему. Не постоји једна општа (главна, генерална) стратегија државе. У таквом недефинисаном полистратергијском систему Стратегија националне безбедности налази се на највишем хијерархијском нивоу у Републици Србији и то не зато што се сматра да је питање безбедности најважније за државу, односно да се све што се дешава у држави или ван ње тиче њене безбедности.

У хијерархијском рангу стратегија Стратегију НИГП треба сврстати на непосредно нижи ниво од Стратегије развоја информационог друштва. То значи да је она појединачна стратегија у полистратергијском систему Србије и то степен или два нижег ранга у односу на Стратегију националне безбедности. Међузависност ових стратегија огледа се у значају уређености и једноставне доступности геопросторних информација за припрему и вођење рата, као и утицаја географских појава на њих.

Пред институцијама Републике Србије, стручном и широм јавношћу, налази се велики и дуготрајан посао изградње, не само система националне безбедности или националне инфраструктуре геопросторних података, већ и изградња једног јединственог стратешког оквира у виду јасног полистратергијског система.

Литература

А) Књиге, чланци, публикације

[1] Вишњић Д.: *Стратегија државе као судбина нације*, Институт ратне вештине, Београд, 2005.

[2] Ђорђевић Д., Татомировић С.: *Војнотехнолошки аспекти развоја и трансформације геодетске службе* – чланак, Зборник радова научног скупа ОТЕХ, Београд, 2007.

[3] Илић А.: *Прилог моделу изградње националне инфраструктуре просторних података на принципу интероперабилности (докторска дисертација)*, ФТН, Нови Сад, 2010.

[4] Ковач М.: *Теоријски и методолошки аспекти израде и примене стратегије националне безбедности*, Војно дело, Београд, 2007.

[5] Ковач М., Стојковић Д.: *Стратегијско планирање одбране*, ВИЗ, Београд, 2009.

[6] Лилић С., Булајић С.: *Устав и права грађана*, Завод за уџбенике, Београд, 2010.

[7] Марковић, Д., *Просторни информациони системи*, Центар за школство обуку, научну и издавачку делатност, Београд, 1999.

[8] Стишовић М.: *Савремени стратергијски системи и проблеми одбране малих земаља*, ЦВШ ВЈ, Београд, 1996.

[9] Форца Б.: *Стратегија заокрета*, чланак, Војно дело бр.6, Београд, 2002.

[10] Coleman J. D, McLaughlin J.: *Defining Global Geospatial Data Infrastructure (GSDI) Components, Stakeholders and Interfaces*, International seminar on Global Geospatial Data Infrastructure, University of North Carolina, 1997.

[11] *Устав Републике Србије*, Службени гласник РС бр. 98, Београд, 2006.

[12] *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник РС бр. 116, Београд, 2007.

[13] *Стратегија развоја информационог друштва у Р. Србији до 2020. године*, Службени гласник РС бр. 51, Београд, 2010.

[14] *Стратегија успостављања инфраструктуре просторних података у Србији 2010–2012*, Службени гласник РС бр. 81, Београд, 2010.

[15] INSPIRE директива 2007/2/ЕЦ Европског парламента и Савета од 14.03.2007.

Б) Интернет адресе

[1] <http://www.gs.gov.rs/strategije-vs.html>

[2] <http://www.geosrbija.rs/>

[3] http://www.inspiration-westernbalkans.eu/5/8/9/9/0/3/INSPIRATION_-_National_report_Serbia_-_15.07.13..pdf

[4] http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678